

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

55-2

BRNO 2014

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 55
Volume 55

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady <i>Head of editorial board</i>	Pavel Kouřil
Redakční rada <i>Editorial board</i>	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veličák
Odpovědný redaktor <i>Editor in chief</i>	Petr Škrdla
Výkonná redakce <i>Assistant Editors</i>	Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Hedvika Břínková
Technická redakce, sazba <i>Executive Editors, Typography</i>	Alice Del Maschio
Software <i>Software</i>	Adobe InDesign CS5
Vyobrazení na obálce <i>Cover Picture</i>	<i>Mikulčice-Valy, most č. 1. Předběžná rekonstrukce mostu R. Skopala, podle Poláček 2000 (viz obr. 9 na str. 46)</i> <i>Mikulčice-Valy, bridge No. 1. A preliminary reconstruction of the bridge by R. Skopal, in accordance with Poláček 2000 (see Fig. 9 on page 46)</i>
Adresa redakce <i>Address</i>	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Čechyňská 363/19 602 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk <i>Print</i>	Azu design s.r.o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2014

Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR

Copyright © 2014 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors

nických pánví. Na profilu pod domem č. p. 7 byla dále dokumentována cihlová klenba barokního sklepa, z jehož záspy pochází množství glazované keramiky, kachlů, střepů skleněných nádob i zvířecích kostí.

Ulice Na Příkopech. Raný středověk, vrcholný středověk, raný novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V souvislosti s budováním nového parkoviště na parc. č. 1495/14 a 1508/1 v ulici Na Příkopech byl v září 2013 proveden záchranný archeologický výzkum společností Archaia Olomouc, o. p. s. Jednalo se o zatrávněnou plochu mezi panelovými domy na pravobřežní terase říčky Mírovky, vzdálenou zhruba 200 m severovýchodně od historického centra města.

Na zkoumané ploše, která byla stavební mechanizací snížena na úroveň podorniční vrstvy a novodobých navážek, byl zjištěn relikt rovinného sídliště – předlokační osady. Tvořilo jej 6 zahloubených objektů (2 mělké odpadní jámy 500 a 503 a 4 kúlové jamky bez sledovatelného uspořádání; obr. 77:1). Tyto jámy obsahovaly zejména keramický inventář. Podle nálezů zlomků hrnců s římsovitě vytaženým okrajem zdobených několika pásy vícenásobných vlnic (obr. 77:3) lze toto sídliště datovat do 1. poloviny 13. století. Jeho počátky jsou však pravděpodobně starší, v kulturních vrstvách byly nalezeny také vzhůru vytažené profilované okraje bezuchých hrubých hrnců vypálených do šedavých až hnědých odstínů, které by se hlásily ještě do mladohradištního období, obecně do 12. století (Goš 1977, 293–294). Jednalo by se tedy o zjištění druhé předlokační osady na okraji historického centra Mohelnice (založení středověkého města je podle písemných pramenů kladeno do období kolem roku 1247). Podobná slovanská osada řemeslnicko-tržního charakteru, existující od 9. století do poloviny 13. století, se nacházela na jihozápadním okraji města, v prostoru bývalých garáží ČSAD a dálničního sjezdu (Goš 1973, 9–11; 1984).

Při jihovýchodním okraji zkoumané plochy byla původně zdokumentována kamenná zeď zpevněná pilíři s přerušením pro vchod o celkové délce 19 m a šířce až 0,75 m (obr. 77:2). Zdivo z lomového kamene bylo částečně spojované vápennou maltou, částečně na sucho kladené. Její interpretace je nejednoznačná. Mohlo se jednat o zbytek nějakého předsunutého městského opevnění, které se však neodrazilo ani v mapách I. a II. vojenského mapování, ani v zázpisu ve stabilním katastru města z roku 1834. V 19. století se v řešeném prostoru nachází rozptýlená předměstská domovní zástavba; je tedy možné, že může také jít pouze o vnější ohradní zeď některé z usedlostí.

Z kulturních vrstev na ploše pochází dále rezná vrcholně středověká keramika 14.–15. století, reprezentovaná zásobnicemi nebo hrnci s rytou výzdobou v podobě linií, hrubých vlnic, krátkých protisměrných rýžek nebo

s výzdobou radélkem, a raně novověká hnědě glazovaná keramika nebo drobné železné předměty.

Tomáš Zeman

Literatura

- Goš, V. 1973: Pravěký a slovanský vývoj Mohelnice. In: V. Křupka (ed.): *Mohelnice včera a dnes*. Mohelnice: Komise pro oslavy 700. výročí povýšení Mohelnice na město.
- Goš, V. 1977: Slovanská keramika 10.–13. století na severní Moravě. *Vlastivědný věstník moravský XXIX*, 291–303.
- Goš, V. 1984: Sídlištní objekty slovanské osady v Mohelnici. *Časopis Slezského zemského muzea, série B, ročník 33*, 221–240.

Resumé

Mohelnice (Bez. Šumperk), Lazebnická-Straße. Spätmittelalter, Frühneuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Mohelnice (Bez. Šumperk), Na Příkopech-Straße. Früh- und Hochmittelalter, Frühneuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

MOKRÁ-HORÁKOV (K. Ú. HORÁKOV, OKR. BRNO- -VENKOV)

„U Horákovské hájovny“. Vrcholný a pozdní středověk. Zaniklá středověká osada (?). Povrchový sběr.

Roku 2013 jsem provedl povrchovou prospekci v prostoru lesa západně od Horákovské hájovny v okolí pramene u památníku Mitrovských (souřadnice WGS-84, Loc: 49°12'51.970"N, 16°43'58.916"E). V úseku zahrad a cesty k prameni „Samostřídka“ byly zjištěny uměle navržené objekty s několika prohlubněmi obsahujícími větší kameny (místní karbonské horniny). V místě novověké výpusti z objektu zahrad za hájovnou byly zjištěny odvaly kolem odvodňovacího příkopu, který prořízl bahnitou vrstvou bohatou na početné zlomky dočervena vypálených mazanic s otisky prutů, nově vypadající cihly a dále keramiku, jejíž část se hlásí evidentně ještě k období pravěku (mladší neolit) a vrcholného a pozdního středověku. Ojedinele zastoupená tuhá keramika naznačuje snad příslušnost k počátku 13. století.

V okolí naleziště se nacházejí pozůstatky starých vozových cest, svahového lůmku a plužin. Nelze vyloučit, že k lokalitě patřil původně ještě malý rybník, který je dnes majitelem postupně zavážen. Nálezová vrstva leží v místě výpusti přibližně 1,5 – 2 m hluboko pod novověkými navážkami, které mohou skrývat další podobné situace. Zdá se, že se nebude jednat o žádnou pseudolokalitu, ale spíše o zaniklou středověkou usedlost nebo osadu, která zde existovala delší dobu, než „zanikla požárem“; vyloučen však není ani objekt, který původně sloužil k pyrotechnologické činnosti.

Petr Kos

Obr. 78. Mokrá – U lomu. Výzkum středověké vápenky.

Abb. 78. Mokrá – U lomu. Freilegung einer mittelalterlichen Kalkofen.

Resumé

Mokrá-Horákov (Kat. Horákov, Bez. Brno-venkov), „Za Horákovskou hájovnou“. Mittelalter. Mittelalterliche Ortswüstung (?). Oberflächensammlung.

MOKRÁ-HORÁKOV (K. Ú. MOKRÁ U BRNA, OKR. BRNO-VENKOV)

„U lomu“. Vrcholný středověk. Vápenická pec. Záchranný výzkum.

V roce 2013 proběhla další etapa výzkumu na nalezišti Mokrá-lom X (souřadnice WGS-84, Loc: 49°14'0.883"N, 16°45'36.526"E), kde byla v minulosti odkryta rozměrná kvadratická kanálová vápenka z období vrcholného středověku (Kos 2005; 2006). Tentokrát se výzkum zaměřil na dokončení odkryvu zbývající jihovýchodní části peciště a poměrně rozsáhlého předpolí kolem celého obvodu objektu, který nebyl dosud kompletně prozkoumán (obr. 78).

Za pomoci pásového bagru byl odstraněn z okolí pece náletový porost a provedena mělká skrývka související s odstraněním starších deponií a drnů. Postupně byly odkryty části peciště se dvěma tahovými kanály, které měly jinou podobu nežli čtyři dříve odkryté kanály, jež se lišily jednoznačně svou menší délkou a sklonem plenty. Také v předpeci byly zjištěny náznaky superpozice obslužných jam, které naznačily, že se podařilo zachytit starší fázi objektu, ve které měla vápenka zbudovány pouze dva tahové kanály. Datace období funkce starší pece se nakonec zdařila díky nalezeným fragmentům jediné nádoby, která ji klade do třetí čtvrtiny 13. století (za odborné určení děkuji L. Sedláčkové a R. Procházkovi ze společnosti Archaia Brno, o. p. s., a Archeologického ústavu AV ČR v Brně).

Po začistění plochy na podložní sprašovou hlínu se vyrýsovaly zásypy objektů tvořené tmavší hlínou a vápencovými kameny; některé obsahovaly i koncentrace drobných uhlíků, mazanic a vápna. Ačkoliv se zdálo, že se může jednat i o objekty pravěké, tento předpoklad se nepotvrdil. Pravěké nálezy pocházely vesměs jen z vrstvy, která byla výrazně oslabená o humusové složky a plynule přecházela do podložních hlín, kde ji provázely zlomky keramiky (MMK), broušená a štípaná industrie; část nálezů štípané industrie z podloží bylo možné přisoudit spolehlivě období paleolitu.

K objektu středověké vápenky bylo možné přiřadit pozůstatky žlábků závětrného obvodového hrazení peciště a půdorysů dřevěných staveb. Za poněkud neobvyklý lze označit nález pozůstatků shořelého dřevěného objektu, který souvisel evidentně s manipulací s horkým vápnem po jeho vybrání z pece nebo procesem hašení. Jiné situace naznačily přítomnost dřevěných zavázečích ramp, kterými byl zavážen materiál z vnějšího obvodu do vnitřního prostoru pece. Jiné objekty snad naznačují existenci staveb/ohrad pro ustájení koně či jiného menšího domácího zvířectva.

Petr Kos

Literatura

Kos, P. 2005: Mokrá (okr. Brno-venkov), Mokrá-lom X. Rkp. nálezové zprávy, č.j. 100/05. Uloženo: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Kos, P. 2006: Mokrá (okr. Brno-venkov), Mokrá-lom X. Rkp. nálezové zprávy, č.j. 237/06. Uloženo: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Resumé

Mokrá-Horákov (Kat. Mokrá u Brna, Bez. Brno-venkov), „U lomu“. Mittelalter. Kalkofen. Rettungsgrabung.